

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ.

Α'.

Προβολή — ἐργαστήριον.

Ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκαγγίου σ. 1235 εἶνε γεγραμμένα τάδε: «*Προβολή, officina, in qua panes venum exponuntur. Cedrenus an. 34 Justiniani: ἐφημίσθη ἐν τῇ πόλει, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησε διὰ τὸ κεφαλαγεῖν καὶ μηδένα θεωρεῖν· καὶ ἦν ταραχὴ καὶ ἀρπαγαὶ εἷς τε τὰς προβολὰς καὶ τὰ μαγκιπεῖα. Ubi Theophanes: καὶ λοιπὸν οἱ δῆμοι ἤρπασαν τοὺς ἄρτους αἰφνίδιον ἔκ τε τῶν ἀρτοποιεῖων καὶ τῶν μαγκιπειῶν. Forte legendum προπωλάς.*

Ὁ Xylander πρὸ τοῦ Δουκαγγίου εἶκασεν, ὅτι γραπτέον ἴσως εἶνε *προπωλάς*, ἀλλ' οὐδεμία ἀνάγκη εἶνε διορθώσεως. Ὁρθῶς δ' ἐρμηνεύει τὴν λέξιν ὁ Goar: «*προβολή officina quidem est, sed ea qua merces exponuntur, nil tamen in ea fit operis. ἐργαστήριον tandem artificum est, qua industria humana opus quodcumque potest elaborari*» (ἴδ. Κεδρ. τόμ. Β', σ. 804 Bonn). Κατὰ ταῦτα *προβολή* μὲν εἶνε ὁ τόπος, ἐν ᾧ πωλοῦνται *προβαλλόμενα* ἢ *προτιθέμενα* τὰ ὄνια, τὸ νῦν συνήθως λεγόμενον *πρατήριον*, *ἐργαστήριον* δ' ὁ τόπος, ἐν ᾧ τι κατασκευάζεται· οἷον *προβολή* τῶν ἄρτων εἶνε τὸ λεγόμενον *ἀρτοπώλιον* ἢ *ἀρτοποιεῖον*, *ἐργαστήριον* δ' *ἀρτοποιητικὸν* ἢ *ἀρτοποιικὸν* ἢ *μαγκιπικὸν* εἶνε τὸ καλούμενον *ἀρτοποιεῖον* ἢ *ἀρτοκόπιον* ἢ *ἀρτοκοπεῖον* ἢ *μαγκιπειῖον*, *μυρσφυκὴ* *προβολή* εἶνε τὸ *μυρσπώλιον* ἢ *μυρσπωλεῖον*, *μυρσφυκὸν* δὲ *ἐργαστήριον* τὸ *μυρσέψιον* κτλ. Ἐπειδὴ δ' ἐν μὲν τῷ Θεσαυρῷ τοῦ Στεφάνου δὲν παρελήφθη ἡ σημασία αὕτη τῆς λέξεως *προβολή*, ὁ δὲ Σοφοκλῆς ἐν τῷ Λεξικῷ αὐτοῦ διστάζων ἐρμηνεύει *retail shop* καὶ παρατίθεται μόνον τὸ μνημονευθὲν χωρίον τοῦ Κεδρηνοῦ, καλὸν νομίζομεν νὰ καταλέξωμεν καί τινα ἄλλα μαρτύρια τῆς λέξεως, ἃ ἔχομεν πρόχειρα, ἵνα μηδεμίᾳ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία καὶ περὶ τῆς εἰρημένης χρήσεως αὐτῆς ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ.

Πέτρος ὁ Ἀντιοχείας λέγει παρὰ Μιχαὴλ τῷ Κηρουλαρίῳ Patr. Gr.

τόμ. 120, σ. 808 C «τὰ ἐν ταῖς προβολαῖς τῶν καπήλων προτιθέμενα κωλέντερα μεσιὰ ὄντα χοιρείου αἵματος». Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἱεροκλεῖ καὶ τῷ Φιλαργίῳ Φιλολογ. σκε', σ. 49 Eberhard «τοὺς μὲν ἐν τῷ κοφίνῳ ἄρτους βούλομαι ἐστῶς φαγεῖν, τοὺς δ' ἐν τῇ προβολῇ καθήμενος» καὶ ἐν Acta et dipl. gr. τόμ. Β', σ. 526 «καὶ ἀντι καταλλακτικῶν μυρεψικὴν προβολὴν ἀποτελέσῃ αὐτὰ» καὶ ἐν Carm. gr. med. aevi Wagn. (Πουλ.) σ. 192, στ. 432 «εἰ δὲν ἀφήκαν καὶ λαρδίον εἰς προβολὴν ἀπάνου». Πρβ. Ἐπαρχ. Βιβλ. σ. 23, 11 «εἴ τις τῶν ἀργυροπρατῶν ἐφεύροι πρᾶτριαν εἶδη χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ προβάλλουσαν».

Συχνὴ εἶνε ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καὶ τοῖς Βυζαντιτικοῖς χρόνοις ἡ χρῆσις τῆς λέξεως *ἐργαστήριον* μετὰ τινος ἐπιθέτου. Ἐπειδὴ δ' οὐδὲν μαρτύριον τῆς χρήσεως ταύτης μνημονεύεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου ἐν λ. ἐργαστήριον, παρατιθέμεθα ὅσα ἡμῖν εἶνε πρόχειρα.

ἀργυροπρατικὸν ἐργαστήριον (Ἐπαρχ. βιβλ. σ. 24, 11).

ἀρτοποιητικὸν ἐργαστήριον (Νεαρ. Ἰουστιν. 85, 5 ἴδ. Δουκ. Γλωσσ. ἐν λ. μαγκιπεῖον) καὶ *ἀρτοποικὸν ἐργαστήριον* (Jus Graecorom. τόμ. Δ', σ. 186) καὶ *μαγκιπικὸν ἐργαστήριον* (Acta et dipl. gr. τόμ. Β', σ. 376, 416). Πρβ. καὶ *σιτοκοπικὸν ἐργαστήριον*.

βαφικὸν ἐργαστήριον P. Oxy. XIV, 1648, 14. 61.

θεστιοπρατικὸν ἐργαστήριον (Ἐπαρχ. βιβλ. σ. 28, 4).

ἐνοικικὸν ἐργαστήριον (Acta et dipl. gr. τόμ. Γ', σ. 16. 21). Πρβ. *ἐργαστηριακὰ οἰκήματα* τόμ. Α', σ. 78. 391 καὶ *ἐργαστηριακὸς οἶκος* τόμ. Ε', σ. 123.

καπηλικὸν ἐργαστήριον (Acta et dipl. gr. τόμ. Β', σ. 367. 441. 452).

κωπαρικὸν ἐργαστήριον (Acta et dipl. gr. τόμ. Γ'. σ. 51. 52). Πρβ.

κωπαρικὸν οἶκημα σ. 52.

μαγκιπικὸν ἐργαστήριον (ἴδ. ἀρτοποιητικόν).

μακελλικὸν ἐργαστήριον (Acta et dipl. gr. τόμ. Γ', σ. 50).

μεταλλικὸν ἐργαστήριον (Ἀχμέτ Εἰσαγ. ἀστρολ. ἴδ. Δουκ. Γλωσσ. ἐν λ. καικόν).

μυλικὸν ἐργαστήριον (Γυπ. Πακονρ. Βυζ. Χρον. παραρτ. τόμ. ΙΑ', σ. 13, 33 «μυλικῶν ἐργαστηρίων ὑδροκινήτων τε καὶ ζφοκινήτων») καὶ *μυλωνικὸν ἐργαστήριον* (Acta et dipl. gr. τόμ. Ε', σ. 71. 79. 85). Τὸ ὑδροκίνητον μυλικὸν ἢ μυλωνικὸν ἐργαστήριον λέγεται *ὑδρομυλικὸν ἐργαστήριον* ἐν Acta et dipl. gr. τόμ. Δ', σ. 351. 365. Ἐν δὲ τῷ Διοκλητιανείῳ διαγράμματι καλεῖται *μύλος ὑδραλειτικός* ὁ ἄλλως λεγόμενος *ὑδρομύλων, ὑδρομύλη, ὑδρόμυλος, ὑδρόμυλον, ὑδρομύλιον*. Τὸ δὲ ζφοκίνητον μυλικὸν ἐργαστήριον εἶνε ὁ μύλος ὁ κινούμενος ὑπὸ ἵππων ἢ ὄνων, ὁ λεγόμενος *καβαλλαρικός* ἢ *ὄνικός* ἐν τῷ Διοκλητιανείῳ διαγράμματι. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ὄνικός

μύλος λέγεται καὶ *δνόμυλος* (ἴδ. Κοιμαν. Συν. λέξ. ἀθ.). Περὶ πάντων τούτων θὰ διαλάβωμεν ἐν πλάτει ἀλλαχοῦ.

μυρεμικὸν ἐργαστήριον (Acta et dipl. gr. τόμ. Β', σ. 358. ἴδ. καὶ Ματθ. Βλασι. ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκαγγίου σ. 977).

πεταραρικὸν (;) ἐργαστήριον. (Acta et dipl. gr. τόμ. Β', σ. 326).

σιτοκοπικὸν ἐργαστήριον. (P. Fior. 50, 103, ἔτους 263 μ. Χ.).

Ἐν τέλει δὲ καλὸν νομίζομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι *ἐργαστήριον* καλεῖται καὶ ἡ μήτρα ὑπὸ τοῦ Νεστορίου ἐν Revue de l'Or. chr. V (XV) σ. 115 «ἔτι γὰρ βρέφος ὁ δεσπότης ὑπάρχων, ἔτι τὸ τῶν ὠδίνων οἰκῶν *ἐργαστήριον*» καὶ ὑπὸ τοῦ Ψευδεπιφανίου Patr. Gr. τόμ. 43, 3, σ. 88 D «ἀπ' οὐρανοῦ μετακενωθέντα εἰς ἀνθρωπότητα, τουτέστιν εἰς *ἐργαστήριον* Μαρίας» καὶ ὑπὸ τοῦ Πρόκλου αὐτ. τόμ. 65, σ. 715 «ἡ σοφία ἑαυτῇ τὸν χιτῶνα τοῦ σώματος ἐν τῷ παρθενικῷ *ἐργαστηρίῳ* κερκίδι θεϊκῆς ἐργασίας ἐξυφάνασα περιέθετο» καὶ σ. 712 «τὸ τῆς φύσεως *ἐργαστήριον*» καὶ ὑπ' Ἀνδρέου Κρήτης αὐτ. τόμ. 97, σ. 896 «ἐν τῷ παρθενικῷ τῆς φύσεως *ἐργαστηρίῳ*». Ὁ δὲ Νικαίας Θεοφάνης ὁ Γραπτὸς λέγει περὶ τῆς Θεοτόκου ἐν κανόνι τοῦ δ' ἤχου τοῦ Θεοτοκαρίου σ. 84 «*ἐργαστήριον* τῶν δύο | τῆς ἐνώσεως φύσεων | οὐ ὑπῆρξας, Κόρη, | ... ἔξ ἧς ὁ πάντων Δεσπότης ἐξυφάνετο | οὐ τροπῆ ἀλλ' ἐνώσει φορέσας τὴν σάρκωσιν» καὶ Γερμανὸς ὁ Β' Κωνστ. σ. 313, 30 Λαγοπ. «διὰ ταῦτα καὶ παρθένος ὑπέραγνος εἰς ἄξιον *ἐργαστήριον* τῆς θείας ταύτης κεραμείας περιλαμβάνεται (γρ. παραλαμβάνεται)» καὶ Γερμανὸς ὁ Α' Κωνστ. (αὐτ. σ. 151) «δεῦρο βρέφος ὀρώμενον καὶ θεϊκὸν *ἐργαστήριον* νοοῦμενον».

Β'.

Γλώσσα πηλίνη, πηλινόγλωσσος, πῆλινος, πηλὸς κτλ.,
γλῶσσα πυρίνη, πύρινος, πῦρ (ὁ Θεός),
ἄνθραξ (ὁ Χριστὸς) κτλ.

Παρὰ τῷ Ψευδαμφιλοχίῳ Λόγ. εἰς τὰ ἄκαρπα δένδρα σ. 5 φέρεται «ποία δὲ γλῶσσα πηλίνη εἰς εὐφημίαν κατὰ τάξιν κινήθηναί δύναται τοῦ Θεοῦ δοξάζοντος ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς;». Τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει κάλλιστα, οὐδεμία δ' ἀνάγκη εἶνε νὰ μεταβληθῇ τὸ γλῶσσα πηλίνη εἰς τὸ γλῶσσα πυρίνη, ὡς προετάθη ἐν τῇ Ἀθηνᾶ τόμ. ΚΣ', σ. 123 κέξ. Γλῶσσα πηλίνη εἶνε ἡ ἀνθρωπίνη, διότι πολλάκις τὸ ὄνομα πῆλινος σημαίνει ὅτι τὸ ὄνομα ἀνθρώπινος, ὡσπερ καὶ τὰ ὀνόματα γῆινος, γηγενής, ἐνυλος, ὀστράκινος, ὑλικός, χοϊκός κτλ., ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις καλεῖται πῦρ, ἢ τοὺς ἀγγέλους, οἵτινες λέγονται ὡσαύτως πῦρ καὶ πύρινοι.

Οὕτω λέγει Ἀνδρέας ὁ Κρήτης Patr. Gr. τόμ. 97, σ. 1321 C «χερουβικῶς ἐκβοῶν τῇ πηλίνῃ γλώσση μου» καὶ ὁ Μητροφάνης Καν. τριαδ. β' ἤχου, ῥδ. δ', τροπ. α' «ἀλλ' οὖν ἡμεῖς πηλίνῃ γλώττῃ | ...ἀνυμνοῦμεν πίστει». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ ἑξαποστειλαρίῳ Μην. Ἰουλίου κ' «πῦρ γὰρ ἐν γλώσση πηλίνῃ | εἴλκυσας κάτω», ἐν μιᾷ δὲ λέξει εἶπεν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς Patr. Gr. τόμ. 96, σ. 649 «σήμερον βοήσωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ πηλινόγλωσσοι». Ὡς δὲ λέγεται πηλίνῃ γλώσσα, οὕτω λέγεται καὶ πῆλινον στόμα καὶ πῆλινα χεῖλη. Μητροφ. Καν. τριαδ. ἤχ. β', ῥδ. γ', τροπ. β' «ἀλλὰ καὶ νῦν ἡμῶν | ἐκ πηλίνου στόματος | δέξαι τὴν αἴνεσιν» καὶ Καν. τριαδ. ἤχ. γ', ῥδ. α', τροπ. β' «καὶ πιστῶς δοξάσωμεν πηλίνους στόμασιν» καὶ Καν. τριαδ. ἤχ. πλ. α', ῥδ. δ', τροπ. β' «πηλίνους τοὺς ὑμνοῦντάς σε στόμασι» καὶ Καν. τριαδ. ἤχ. βαρ. ῥδ. ς' τροπ. β' «μεθ' ὧν καὶ ἡμεῖς ἐν πηλίνους στόμασιν... ἀνυμνολογοῦμεν» καὶ Καν. τριαδ. ἤχ. πλ. δ', ῥδ. ς', τροπ. α' «σὲ δοξολογοῦμεν τοῖς πηλίνους ἡμῶν στόμασι». Φώτ. Καν. παρακλ. ῥδ. ζ', τροπ. β' Παπαδοπ. Κεραμ. «μεθ' ὧν (ἀγγέλων) καὶ ἡμεῖς τοῖς πηλίνους χεῖλεσιν ὑμνολογήσωμεν». Μητροφ. Καν. τριαδ. ἤχ. πλ. δ', ῥδ. δ', τροπ. β' «Σεραφικῶς στόμοσι τὸν ἀνυμνούμενον τοῖς πηλίνους χεῖλεσι δοξάζομεν» καὶ Καν. εἰς τὴν Θεοτ. ἤχ. βαρ. ῥδ. α', τροπ. α' (ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 151) «τῶν πηλίνων δέξαι μου χεῖλέων ῥδὴν τὴν ἰκέσιον». Πρβ. Καν. τριαδ. ἤχ. β', ῥδ. ζ', τροπ. β' «χοῖκοῖς χεῖλεσιν ἡμεῖς μέλομεν» καὶ Καν. τριαδ. ἤχ. βαρ. ῥδ. α', τροπ. α' «χεῖλη τὰ ἔνυλα» καὶ Μην. Νοεμβρ. η' «ὄλαῖα χεῖλη».

Ἐλέχθη δὲ πρὸς τοῦτοις ὑπὸ Κοσμᾶ τοῦ μοναχοῦ ἐν Καν. εἰς τὴν Χριστοῦ γένν. ῥδ. γ', τροπ. β' «σύμμορφος πηλίνης | εὐτελοῦς διαρτίας, | Χριστέ, γεγωνῶς» (πρβ. Ἰώβ λγ', 6 «ἐκ πηλοῦ διήρτισαι σὺ ὡς καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτίσμεθα πηλοῦ») καὶ ὑπὸ τοῦ Φωτίου Λόγ. καὶ Ὁμιλ. τόμ. Β', σ. 307 Ἀριστάρχη «ὄν τὰ Χερουβίμ ἀτενίζειν οὐ τολμᾷ, πηλίναις χερσίν ἢ Παρθένος ἀγκαλοφορεῖ» καὶ ἐν τῷ ἀναστ. κανόνι ἤχ. βαρ. ῥδ. δ', τροπ. β' «ῥαπίζεται πηλίνῃ χεῖρι» καὶ ὑπὸ τοῦ Μητροφάνους Καν. τριαδ. ἤχ. βαρ. ῥδ. α', τροπ. β' «διέπλασας ἄνθρωπον... μόνον εἰκόνα πηλίνην» καὶ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Μην. Ἰουλ. κ' «ὁ πῆλινος ἄνθρωπος».

Ἄλλοτε καλεῖται πῆλινος καὶ πηλὸς ὁ ἄνθρωπος. Ῥωμαν. Κοντ. εἰς Ἀδάμ θ' (Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α', σ. 26) «ἴσχυσαν σώματα τῶν γηγενῶν | οὐράνιον θεωρῆσαι μορφήν | κατεῖδον βλέφαρα πηλίνων | τοῦ αὐλοῦ φωτὸς | τὴν ἀκτίνα τὴν ἄσκιον» καὶ Κοντ. εἰς Θεοφ. ιζ' (αὐτ. σ. 22) «πῆλινος ὑπάρχων» καὶ Κοντ. εἰς τὴν Χριστοῦ γένν. ιβ' «ἀπαγγέλλει τρανῶς... | τὰ τῶν ποιμένων, | πῶς συνανύμνησαν | πηλίνους οἱ πύρινοι». Μητροφ. Καν. τριαδ. ἤχ. πλ. α', ῥδ. γ', τροπ. α' «τῶν πηλίνων καὶ γη-

γενῶν δέξει τὴν δέξιν» καὶ Καν. τριαδ. ἤχ. βαρ. φδ. θ', τροπ. α' «ὑψηγορεῖν καὶ ὑμνεῖν ἀξίως σε... οὐκ ἐξισχύομεν οἱ πῆλινοι». Κάθ. τριαδ. ἤχ. πλ. β' τῆς Ὁκτωήχου «σὺν τοῖς πυρίνοις οἱ πῆλινοι».

Ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκαγγίου λ. πηλός (σ. 1164) κεῖται «πηλός, genere feminino, pro humano corpore usurpari a Patribus observat Scholiastes MS. Ioannis Climaci, in haec verba: θελήσας ποτὲ χρείας καταλαβούσης παρσιμυθήσασθαι τὴν πηλόν. Ubi Scholiastes: οὕτως οἱ πατέρες θηλυκῶ γένει τὴν πηλόν ὀνομάζουσι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Similia reperit alio loco ad haec: οὐκ ὁ τὴν πηλόν ἄρρυπον φυλάξαις. Τὴν πηλόν θηλυκῶς οἱ πατέρες λέγουσιν ἐπὶ τοῦ σώματος». Λέγεται δ' ὁμοῦς οὐ μόνον κατὰ θηλυκὸν γένος ἢ πηλός (Φρύν. σ. 55 Lob. «ἢ πηλός οἱ Συρακόσιοι λέγουσιν ἁμαρτάνοντες») ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σύνθηδες ἄρρυνικὸν γένος ὁ πηλός τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἢ ὁ ἄνθρωπος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶνδε τῶν προχείρων μοι παραδειγμάτων. Ἄνδρ. Κρήτ. ἐν τροπ. τῆς η' φδῆς τοῦ τετραφδίου τῷ Μεγ. Σαββάτῳ ἐν τῷ 614 κώδικι τῆς Ἐθν. Βιβλ. «οἱ τῶν ἀγγέλων δὲ χοροὶ | ὡς ἐώρων δὲ (γρ. σὲ) τὸ πῦρ τῷ πηλῷ Πιλάτῳ παρεστῶτα» καὶ Καν. τῆς θείας μεταλήψεως φδ. η' τροπ. δ' «πῶς θείου σώματος καὶ αἵματος ὁ πηλός μετέχω». Ἀμφίβολον δ' εἶνε τὸ γένος παρὰ τῷ Ῥωμανῷ Κοντ. εἰς τὸν νικητῆρα ζ' «ἴσταντο φόβῳ οἱ πύρινοι... ὀρῶντες τὸν ἀπερινόητον... | καὶ πηλῷ διακονούμενον» καὶ παρ' Ἰωάννη τῷ Μοναχῷ στιχ. γ' Θεοφαν. «κράζει καὶ βοᾷ πηλός τῷ πλαστουργῶ».

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι οἱ πῆλινοι λέγονται πολλάκις καὶ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις καλεῖται πῦρ, καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους, οἵτινες καλοῦνται ὡσαύτως πῦρ καὶ πύρινοι. Συνητοιότης εἶνε παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσιν ἢ δῆλωσις τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς λέξεως πῦρ μετὰ τοῦ ἄρρυνου ἢ ἄνευ αὐτοῦ ἢ καὶ μετὰ τινος προσδιορισμοῦ (ἄλλον πῦρ, πῦρ ἀέναον, ἄστεκτον πῦρ, θεϊκὸν πῦρ, θεῖον πῦρ, πῦρ τῆς ἀθλον θείας οὐσίας, κτλ.). Ἐλήφθη δ' αὕτη ἢ δῆλωσις ἐκ τῆς Γραφῆς. Πρβ. Καισάρ. Patr. Gr. τόμ. 38, σ. 1161 «τὸ θεῖον πολλαχοῦ τῆς θείας Γραφῆς πῦρ ἄλλον κατονομάζεται». Μάξ. Σχ. εἰς Διον. Ἄρρεπ. Patr. Gr. τόμ. Δ', σ. 105 «ὁμοίως καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ πυρὸς ἰδιότητας θεωρητέον, ἄστινας οὗτος ὁ πατήρ... ἔλαβεν ἐπὶ Θεοῦ τε καὶ τῶν ἀγγελικῶν φύσεων. σημείωσαι δέ, διατὶ Κύριος ὁ Θεὸς ὡς πῦρ ἐθεωρήθη πολλάκις καὶ κατὰ τί ἢ ὁμοίωσις τοῦ πυρὸς πρὸς τὸν Θεόν». Ταῦτα δ' ἀναφέρονται εἰς τὰ τοῦ Ψευδοδιονυσίου Patr. Gr. τόμ. 3, σ. 328 κέξ. Φώτ. Ἀμφιλ. σ. 343 Οἰκ. «τὸ δὲ πῦρ κοῦφόν τε καὶ τῶν ὅσα κρίνεται αἰσθήσει ἀνωφρεστάτον τε καὶ ἀνώτατον ὡς ἂν οὖν ἐπιδειχθῆ, ὅτι ἢ πάντων ὑπερέκεινα τῶν ὄντων ἀνωκτισμένη τε

καὶ ὑψηλοτέρα τῆς θεότητος φύσις (πῦρ γὰρ πολλάκις ἡ Γραφή τὸν Θεὸν οἶδεν ὀνομάζειν) πρὸς τὴν ταπεινότεραν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, τὴν πηλῶ καὶ γῆ συμπεφυρμένην, οὐκ ἀπηξίωσε κατελθεῖν, εἰκότως τῷ ὑποδείγματι κατάλληλον παρελήφθη φυτὸν (ἡ βάτος)».

Ὁ Ἐμμ. Παντελάκης ἐν «Συμβολαῖς εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἑλληνικὴν ποίησιν» σ. 50 ἐλέγχων τὸν Γ. Σωτηριάδην, ὅτι ἐν ταῖς «Ἐκλογαῖς ἱερῶν ὕμνων τῆς Ἑλλην. Ἐκκλησίας» δὲν ἡρμήνευσεν ὀρθῶς τὸ γ' τροπίαριον τῆς α' ᾠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ Κοσμᾶ εἰς τὰ Θεοφάνια, γράφει (αὐτ. σ. 51) «ὅτι δὲ ἄβλον πῦρ συχνότατα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ποιήσει καλεῖται ὁ Θεός, δεικνύουσι τὰ ἀκόλουθα», καὶ (σ. 51—54) παρατίθεται μαρτύρια ἐκ τοῦ β' τροπ. τῆς δ' ᾠδῆς καὶ ἐκ τῆς ἡ' ᾠδῆς τοῦ αὐτοῦ κανόνος, ἐκ τοῦ β' τροπ. τῆς ε' ᾠδ. τοῦ κανόνος εἰς τὴν Ἑπαπαντὴν τοῦ Κοσμᾶ, ἐκ τῆς ἡ' ᾠδ. τοῦ καν. εἰς τὴν Χριστοῦ γένν., ἐκ τοῦ α' τροπ. τῆς ζ' ᾠδ. τοῦ καν. εἰς τὸ Μ. Σάββ. τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ β' τροπ. τῆς θ' ᾠδ. τοῦ κανόνος τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου εἰς τὴν Κυρ. τοῦ Ἀντίπασχ, ἐκ τοῦ γ' τροπ. τῆς γ' ᾠδ. τοῦ ἀναστασίμου κανόνος τῆς Ὀκτωήχου, ἐκ τῆς θ' στροφῆς τοῦ εἰς τὸν Ἀδάμ κοντακίου τοῦ Ῥωμανοῦ, ἐκ τῆς ἡ' στροφῆς τοῦ εἰς τὴν Ἑπαπαντὴν κοντακίου, ἐκ τοῦ κοντακίου εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἰδιομέλου εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν τοῦ Ἀνατολίου.

Ὁρθῶς ἔχει ἡ παρατήρησις τοῦ Παντελάκη, ἀλλ' ἔδει οὗτος νὰ γράψῃ, ὅτι ὁ Θεὸς καλεῖται οὐ μόνον ἄβλον πῦρ, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς πῦρ ἢ πῦρ μετὰ τινος ἄλλου προσδιορισμοῦ, ὡς ἐδήλωσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ ὡς φέρεται καὶ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ παρατεθεισὶ παραδείγμασιν. Ἐπειδὴ δ' οὐδεμία μνεῖα τῆς εἰρημένης χρήσεως τῆς λέξεως πῦρ γίνεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου, καλὸν νομίζω νὰ καταλέξω καὶ ἐγὼ μαρτυρίαν τινὰ ἐκ τῶν πολλῶν, ἅτινα ἔχω συλλέξει ἐκ τε τοῦ ποιητικοῦ καὶ ἐκ τοῦ πεζοῦ λόγου. Ῥωμ. Κοντ. τῆς Χρ. γενν. ιδ' «πῦρ παμφάγον λιπόντες | πῦρ δροσίζον θεωροῦμεν | παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰῶνων Θεὸν» καὶ Κοντ. εἰς Ἰουδ. ἡ' «καὶ οὐ χωνεύονται γῆτρων πόδες | ἐν ταῖς παλάμαις τοῦ πυρός». Κλαυδιαν. Ἀνθ. Παλ. Α', 19 «ὦ πρὸς ἀνάοιο σοφὴν ὦδινα φυλάσσων | ἐμβεβαῶς κόσμοιο παλινδίνητον ἀνάγκην, | Χριστέ, κτέ.». Ἀνθρ. Κρήτ. ἐν τροπ. τῆς ἡ' ᾠδ. τοῦ τετραφδ. τῷ Μ. Σαββ. ἐν τῷ 614 κῶδ. τῆς Ἐθν. Βιβλ. «ὡς ἑώρων δὲ (γρ. σὲ) τὸ πῦρ τῷ πηλῷ Πιλάτῳ παρεστῶτα». Θέκλα Μον. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 37 «σὺ γὰρ πῦρ τὸ τῆς θεότητος | δεξαμένη τὴν μήτραν σου οὐκ ἔφλεξας». Γεώργ. Νικομηδ. αὐτ. σ. 40 «τὸ πῦρ γὰρ τῆς θεότητος συλλαβοῦσα | ἀφλεκτος ἔμεινας»· πρβ. σ. 59 «ἐν ᾧπερ τὸ χειρόγραφον... κατεκαύθη τῷ θεῷ | πυρὶ προσομιλήσαν τοῦ ἐν

σοὶ ἄνθρακος». Γερμαν. Α' ἐν τῇ ἐκδόσει Γερμ. Β' σ. 151 Λαγοπ. «δέδεξο τὴν δεδεξομένην τὸ ἄυλον καὶ ἀκατάληπτον πῦρ». Θεοφ. Νικ. Καν. εἰς Ἰω. Πρόδρο. Μην. Ἰαν. ζ' «τὸ γὰρ θεῖον ἄυλον | ἐν θλικῇ γαστρὶ | πῦρ ἀφλέκτως ἐδέξω» καὶ ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 85 «ἔφερεις τὸ πῦρ, ὡσπερ ἡ βάτος, | ἐν μήτρᾳ ἀφλέκτως τῆς θεότητος». Ἰωάνν. Εὐχαῖτ. αὐτ. σ. 144 «ἄφλεκτος τὸ πῦρ τεκοῦσα διεφυλάχθης». Καν. εἰς τὴν Θεοτ. τῆς Ὀκτωήχου ἤχ. δ', φδ. γ', τροπ. α' «ῥύπτεται βροτῶν ἡ οὐσία | διὰ σοῦ ὀμιλήσασα ἀστείωθ' ἰεῖω πυρὶ». Ἀκολουθ. ὅσ. Χριστοδ. σ. 15 Βοῖνη «τὸ πῦρ, Παρθένε, τῆς θεότητος ἐν τῇ σῆ νηδύϊ ἐδέδεξο ἀκαταφλέκτως». Ἰωσήφ Ὑμνογρ. Καν. Προεορτ. Θεοφαν. φδ. ε', τροπ. γ' «πῶς σε ποταμοῦ ῥοαὶ ὑποδέχονται | τὸ ἄστεκτον πῦρ νῦν ἀφικόμενον;». Καν. Προεορτ. Θεοφαν. φδ. ς' «εἰ γὰρ καὶ συνεστάλη | προσεγγίσει τῷ πυρὶ (τουτέστι τῷ Χριστῷ) ὁ χόρτος (ὁ Ἰωάννης). Καν. ἀναστάσ. ἤχ. γ', φδ. ζ' «καὶ φωτιστικῶ τῆς θεότητος πυρὶ | καὶ ἡμᾶς καταύγασον». Στιχηρ. ἰδιόμ. Μην. Νοεμβρ. η' «τὸ πῦρ καταυγάξετε ἐν κόσμῳ τῆς ἀπροσίτου θεότητος». Φώτ. Ἀμφιλ. σ. 343 Οἰκ. «ὁ Θεὸς Λόγος, τὸ φῶς τὸ πατρικὸν καὶ τὸ ἄυλον τῆς θεότητος πῦρ» καὶ «τὸ τῆς θεότητος πῦρ» καὶ «τὰς τοῦ θεϊκοῦ πυρὸς ἀκτῖνας» καὶ σ. 51 Παπαδοπ. Κεραμ. «τῷ θεϊκῷ πυρὶ». Γερμαν. Β', σ. 247, 18 Λαγοπ. «τὸ ἄυλον τῆς θεότητος πῦρ» καὶ σ. 226, 25 «τραπέζης προκειμένης πνευματικοῦ γεμούσης πυρὸς καὶ βασιλέως προκαθημένου τῶν οὐρανῶν» καὶ σ. 248, 29 «ἄνθρακι τῷ ζῶντι... καὶ θείῳ κεκραμένῳ πυρὶ» καὶ σ. 301, 16 «εὐχόμεαι τῷ πυρὶ τῆς παντουργοῦ Τριάδος» καὶ σ. 313, 29 «κεραμεύει τῷ πυρὶ τῆς θεότητος». Κυπριαν. καὶ Νικόλ. Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α', σ. 423 «φοβοῦμαι, μὴ με φλέξῃ | τὸ πῦρ τῆς θεότητος». Καν. μεταλήψ. φδ. η', τροπ. δ' «φρίττω δεχόμενος τὸ πῦρ, | μὴ φλεχθῶ ὡσεὶ κηρὸς καὶ ὡσεὶ χόρτος». Στίχ. διδακτ. μεταλήψ. «μέλλων φαγεῖν, ἄνθρωπε, σῶμα Δεσπότου | φόβῳ πρόσελθε, μὴ φλεγῆς πῦρ τυγχάνει». Συμεῶν νέ. θεολ. εὐχ. μεταλήψ. «χαίρων τε καὶ τρέμων ἅμα τοῦ πυρὸς μεταλαμβάνω | δροσιζόμενος ἀφράστως» (πρβ. Ῥωμαν. «πῦρ δροσιζον»). Συμεῶν Μεταφρ. στίχ. μεταλήψ. «πλαστουργέ, μὴ φλέξης με τῇ μετουσίᾳ | πῦρ γὰρ τυγχάνεις τοὺς ἀναξίους φλέγον». Πρβ. Θεόδ. Στουδ. Patr. Gr. τόμ. 99, σ. 1796 «πῦρ γὰρ τὸ δῶρον τοὺς ἀναξίους φλέγον» καὶ Στίχ. ἱαμβ. μεταλήψ. «θεουργὸν αἷμα, φριξὸν, ἄνθρωπε, βλέπων' | ἄνθραξ γὰρ ἔστι τοὺς ἀναξίους φλέγων». Συμεῶν Μεταφρ. Εὐχ. μεταλήψ. «ὁ πῦρ ὑπάρχων καὶ φλέγων ἀναξίους | μὴ δὴ καταφλέξης με κτέ.». Φώτ. Ἀμφιλ. σ. 58 «τὸ δέ γε «ἐν Πνεύματι ἁγίῳ βαπτίσει καὶ πυρὶ», οὐχ ὡς δύο τινῶν τὴν φύσιν παρηλλαγμένων... ἀλλὰ τὸ ἐν πυρὶ νυνὶ συμπαρείληπται τὴν καθαρτικὴν ἀπαγγέλλον τοῦ Πνεύματος δύναμιν τε καὶ ἐνέργειαν... διὰ

τοῦτο. . . προσέθηκε καὶ πυρί, ἵνα εἴπῃς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ τῷ καθαρ-
 τικῷ τε καὶ δαπανητικῷ τῶν ἐν ἡμῖν τῆς κακίας παθῶν, ὧν διὰ τῆς ἐμ-
 πύρου καὶ δραστηκῆς ἄμα καὶ ἀναχωνευτικῆς ἐνεργείας ἀποκαθαιρόμενοι
 τῆς ἀγιότητος ἀξιούμεθα· καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον (Δευτ.
 δ', 24. θ', 3) *τήν τε ἄλλην φθοροποιὸν μοχθηρίαν*, καὶ ὅση παρεισέδου καὶ
 ἐναπετάκη ἐξ ἀπροσεξίας τῇ φύσει ἡμῶν». Πρβ. σ. 104 *«τοῦ θείου. . .
 καὶ καθαρτηρίου καὶ πᾶσαν κακίαν φλέγοντός τε καὶ καταναλίσκοντος πυρός. . .
 πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν»* καὶ σ. 51
 Παπαδοπ. Κεραμ. «ὁ ἔμψυχος καὶ οὐράνιος ἐπὶ γῆς χαλκεύεται κλίβανος,
 ἐν ᾧ ὁ πλάστης τοῦ ἔμοῦ φυράματος τῷ θεϊκῷ πυρὶ τὴν ἀπαρχὴν ὀπη-
 σάμενος καὶ τὴν τῶν ζιζανίων ἐπιφορὰν συμφλεξάμενος ὅλον ἑαυτῷ κα-
 θαρὸν ἀρτοποιεῖται τὸ φύραμα» καὶ Γερμαν. Β' σ. 305, 20 κῆξ. Λαγοπ.
 «ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡμᾶς μυστικώτερα τις κάμινος ἀναμένει καὶ πυρὸς πνευ-
 ματικῷ κρατῆρες παρασκευάζονται, ἀνάπτης δὲ τούτων, μᾶλλον δὲ πῦρ
 αὐτὸ τῶν οὐρανῶν ἐστὶν ὁ βασιλεύς, ὃς καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μο-
 χθηρὰν ἕλην παρὰ τῇ Γραφῇ καταγγέλλεται» καὶ σ. 301, 15 «ἀλλὰ πρὸς
 πῦρ φοβερόν τὴν γλῶσσαν προτείνειν ἐπιβαλλόμεθα» καὶ σ. 301, 4 κῆξ.
 «καὶ τοῖς μὲν γνησίοις δούλοις τοῦ Θεοῦ σωστικὸν τὸ πῦρ καὶ φυλακτι-
 κόν, τοῖς δὲ νόθοις καὶ ἀποστάταις βλαπτικὸν καὶ ὀλέθριον» καὶ σ. 303,
 19 κῆξ. «εἰ δὲ καὶ θεολογικώτερον ἐπιβαλέσθαι τῷ θεωρήματι δεῖ, ἐγνω-
 ρίσθη πᾶσι τοῖς τηλικάδε διὰ τοῦ περιβοήτου θαύματος (τουτέστι τῆς
 σωτηρίας τῶν τριῶν παιδῶν ἐν τῇ Χαλδαϊκῇ καμίνῳ) τὸ τῆς Τριάδος μυσ-
 τήριον καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως τινὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ πυρὸς ἐκφυγεῖν
 κόλασιν, ὅτε ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος οὐρανοὺς κλίνας εἰς γῆν κα-
 τελεύσεται, εἰ μὴ τῷ τῆς Τριάδος ὀνόματι φωτισθῆ καὶ ἐν ὕδατι βαπτισθῆ
 καὶ πυρὶ μυστικῷ. διὰ τοῦτο καὶ τριάς οἰκονομεῖται μόνη κατὰ τοῦ πυρὸς
 τὸ μυστήριον γράψαι καὶ ἀκατάφλεκτος διατηρηθῆναι· διὰ τοῦτο καὶ ἄγγε-
 λος οὐρανόθεν καταφοιτᾷ. καὶ πῦρ ἐνταῦθα καὶ δρόσος, ἵνα τὸ βάπτισμα
 τυπωθῆ καὶ ἡ ἐν τῷ βαπτίσματι τῆς παντουροῦ Τριάδος ὁμολογία. . . .
 ἠδέσθη πῦρ τοῦτο πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἐν τῇ βάτῳ· ἔστι δὲ καὶ ἡ βάτος αἰδέ-
 σιμος τῇ φλογὶ διὰ τὴν Παρθένον κτέ.» (Ἰδ. καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἀφλέ-
 κτου βάτου καὶ τῆς ἐν Βαβυλῶνι καμίνου).

Ὡς πῦρ ὤφθη ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσεὶ ἐν τῇ καιομένη ἀλλὰ μὴ φλεγο-
 μένη βάτῳ, ἦτις καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀκατά-
 φλεκτος, ἀφλεκτος, πυράφλεκτος, πυράρδεντος (Θεόδ. Στουδ. Patr. Gr. τόμ.
 99, σ. 733. Κουμαν. Συν. λ. ἀθ. Πρβ. Γερμ. Β' Κωνστ. σ. 303, 29
 Λαγοπ. «βλέπει Μωϋσῆς τότε φυτὸν ὑπὸ πυρὸς ἀρδενόμενον»), πυρένδντος
 (Κουμαν. Συν. λ. ἀθ.), φλογοφόρος (αὐτ.), φλογοφοροῦσα, φεραυγίζουσα

πυρφόρος βάτος (Μ. Φιλῆς τόμ. Α', σ. 12 Miller), κτλ. Προδιειπίσσε δ' ἡ ἄφλεκτος βάτος τὸ διὰ τῆς Παρθένου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον. Φώτ. Ἀμφιλ. σ. 323 «οἶμαι δὲ δι' αὐτοῦ (τοῦ τὴν βάτον καίεσθαι καὶ μὴ κατακαίεσθαι) παραδηλοῦσθαι . . . καὶ ὡς ὁ Μονογενῆς ἐνανθρωπήσας καὶ παρθενικὴν ἐνοικήσας νηδὺν φιλάξει τὴν παρθενίαν ἀκήρατον» καὶ σ. 343 «ἢ ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος τὸ φῶς τὸ πατρικόν καὶ τὸ ἄυλον τῆς θεότητος πῦρ ἐν τῇ γεηρᾷ καὶ ὑλῶδει τῆς Παρθένου μήτρα περιαστράψαν ἀκατάφλεκτον καὶ ἀλήμονα διασώσει αὐτήν». Καν. τῆς Ὑπεραγ. Θεοτ. τῆς Ὀκτωήχου ἤχ. α', ψδ. γ' τροπ. γ' «Θεὸν συλλαβοῦσα ἐν γαστρὶ, | Παρθένε, διὰ Πνεύματος | τοῦ παναγίου ἔμεινας ἄφλεκτος, | ἐπεὶ σε βάτος τῷ νομοθέτῃ Μωσῆ | γλεγομένη ἄκανοτα | σαφῶς προεμήνυσε | τὴν τὸ πῦρ δεξαμένην τὸ ἄστεκτον» καὶ ψδ. θ' «τίλει τῆς ἀγνῆς λοχείας σου | πυρπολουμένη βάτος ἔδειξεν ἄφλεκτος». Γεώργ. Νικομηδ. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 40 «σὲ βάτος ἀκατάφλεκτος προδιειπίου | τὴν ἔμψυχον καὶ ἔμπνοον καὶ ζῶσαν βάτον | τὸ γὰρ πῦρ τῆς θεότητος συλλαβοῦσα | ἄφλεκτος ἔμεινας, Θεογενήτρια». Θεοφ. Νικ. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 85 «ἔφερες τὸ πῦρ, ὡσπερ ἡ βάτος, | ἐν μήτρᾳ ἀφλέκτως τῆς θεότητος», κτλ. Περβ. Γρηγ. Νύσσ. Patr. Gr. τόμ. 44, σ. 322 «βάτου καιομένης καὶ μὴ φλεγομένης μυστήριον, δι' οὗ διδασκόμεθα τὸ κατὰ τὴν Παρθένον μυστήριον, ἀφ' ἧς τὸ τῆς θεότητος φῶς ἐπιλάμψαι τῷ ἀνθρώπῳ βίβη διὰ γεννήσεως ἀδιάφθορον ἐξύλαξε τὴν ἐξάψασαν θάμνον, τοῦ βλαστοῦ τῆς παρθενίας μὴ μαρανθέντος τῷ τόκῳ», κτλ. Διὸ καὶ «*πυρφόρος καὶ θεοδόχος βάτος*» λέγεται ἡ Θεοτόκος ὑπὸ τοῦ Μητροφάνους ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 81 καὶ «*βάτος πυρφόρος καὶ μὴ καιομένη*» ἐν προσομοίῳ αὐτ. σ. 32 καὶ «*ἔμψυχος καὶ ἔμπνοος καὶ ζῶσα βάτος*» ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Νικομηδείας ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 40 καὶ σιχνότατα «*ἄφλεκτος βάτος*» ἢ «*βάτος ἄφλεκτος*». Ἐπειδὴ δ' ἤνεγκεν ἐν γαστρὶ τὸ πῦρ, τουτέστι τὸν Θεόν, καλεῖται καὶ «*πυρφοροῦσα Παρθένος*» ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐν τῷ κανόνι εἰς τὰ Θεοφ. ψδ. θ', τροπ. α' (ἴδ. Παντιελ. Συμβ. κτῆ. σ. 54) καὶ «*πυρφόρον χωρίον*» ἐν τῷ ἀκαθίστῳ ὕμνῳ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου (Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α', σ. 268) καὶ «*θεία λυχνία πυρφόρος*» ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ μεγάλου ῥήτορος ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 92 (περβ. Φώτ. αὐτ. σ. 16 «*ἡ λυχνία ἡ χρυσῆ ἡ τὸ θεῖον λαμπάδιον κατέχουσα*». Ἀρσέν. Μον. αὐτ. σ. 65 «*λυχνία λαμπαδηφόρος*»). Περβ. ἔτι καὶ «*θρόνος πύρινος Θεοῦ ἢ τοῦ βασιλέως Κυρίου ἢ τοῦ Παντοκράτορος κτλ.*» καὶ «*θρόνος πυρίμορφος*» καὶ «*πυρίμορφον ὄχημα τοῦ Λόγου κτλ.*» καὶ «*ἄρμα πύρινον τοῦ πάντων βυσιλεύοντος*» καὶ «*θάλαμος πυρίμορφος*» καὶ «*στῦλος πύρινος*» καὶ «*σωτηρίαν πυρσεύουσα*» (Μανουὴλ μέγ. ῥήτ. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 51) κτλ.

Καί ἡ ἐν Βαβυλῶνι ἐπταπλασίως ἐκκαυθεῖσα κάμινος, ἐν ἣ δὲν ἐφλέχθησαν οἱ τρεῖς τῶν Ἑβραίων παῖδες Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγώ, προεδήλωσε τὴν ἐκ Παρθένου τοῦ Θείου πυρὸς γέννησιν. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν μαρτυριῶν τῶν φερομένων παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσιν ἀρκούμεθα νὰ μνημονεύσωμεν τάδε μόνον τὰ ποιητικά. Κοσμ. Μον. Καν. Χριστοῦ γενν. ᾠδ. ἡ' (εἰρμ.) «θαύματος ὑπερφυοῦς ἡ δροσοβόλος | ἔξεικό- νισε κάμινος τύπον | οὐ γὰρ οὐς ἐδέξατο φλέγει νέους, | ὡς οὐδὲ πῦρ | τῆς θεότητος Παρθένου, ἦν ὑπέδου νηδύν, κτέ.». Ἰωσήφ Ὑμνογρ. Καν. προεορτ. Θεοφ. ᾠδ. ἡ' (εἰρμ.) «τέρατος ὑπερφυοῦς ἔδειξε τύπον | ἡ πυρέν-δροσος κάμινος πάλα | τὸ γὰρ πῦρ οὐκ ἔφλεξε νέους παῖδας | Χριστοῦ προδηλοῦν | τὴν ἀσπόρως ἐκ Παρθένου θείαν γέννησιν». Θεοφ. Νικ. Καν. Ἰω. Προδρ. (Ἰανουαρ. ζ') «βάτιος ἐν ὄρει πυράφλεκτος | καὶ δροσοβόλος κάμινος Χαλδαϊκῇ | σαφῶς προγράφει σε, Θεόνυμφε | τὸ γὰρ θεῖον ἄθλον ἐν ὕλικῇ γαστρὶ | πῦρ ἀφλέκτως ἐδέξω».

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας 5', 6 λέγει «καὶ ἀπεστάλη πρὸς με ἐν τῶν Σεραφίμ καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἤψατο τοῦ στόματός μου καὶ εἶπεν· ἴδου ἤψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ». Ὁ ἄνθραξ εἶνε ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Παρ' Ἰσιδώρω τῷ Πηλουσιώτῃ Patr. Gr. τόμ. 78, σ. 208 D κεῖται «ἐρμηνεία εἰς θεῖον ἄνθρακα τῇ λαβίδι ἔλαβεν ὁ διορατικώτατος Ἡσαΐας τὸν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἄνθρακα τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐνανθρώπησιν θεωρῶν τηλαυγέστατα· ἄνθραξ ἡ θεία ἐωρᾶτο οὐσία· λαβὶς δὲ ἡ ἐξ ἡμῶν αὐτῇ ἐνωθεῖσα ἀναμάριτος σὰρξ. Ἦψατο δὲ τῶν χειλέων Ἡσαίου καὶ τὰς αὐτοῦ ἐκάθηρεν ἁμαρτίας, τὰς πάσης τῆς ἀνθρωπότητος δηλονότι». Φέρεται δὲ καὶ παρὰ Γερμανῶ Β' Κωνστ. σ. 247 Λαγοπ. «ἐν τισὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ παρουσία μνησεται· μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν τὸν Δαυὶδ ἀνέβη καπνὸς ἐν ὄργῃ αὐτοῦ πρόκειται τὸ ἄνθρακες ἀνήφθησαν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη»· καὶ τούτῳ σύμφωνα καὶ ὁμόλογα ὁ Ἡσαΐας ἀπολογεῖται («καὶ ἀπεστάλη ἐν τῶν Σεραφίμ πρὸς με... ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου»). ἀλληλοκράτητα τὰ προφητικά καί, ὅπερ ἄτερος τούτων ἀσαφῶς εἶρηκεν, ὁ ὑπόλοιπος διευκρίνησεν· ὃν γὰρ ἄνθρακα λαβίδι φερόμενον Ἡσαΐας ἔφησε, τοῦτον Θεὸν οὐρανόθεν καταβεβηκότα Δαυὶδ προκατήγγειλεν, ὃς ἐπεξηγούμενος τὸν σκοπόν, δι' ὃν ἦνται τῇ τῆς σαρκὸς ὕλη τὸ ἄθλον τῆς θεότητος πῦρ . . οὕτως ἔφασκεν «ἄνθρακες ἀνήφθησαν ὑπ' αὐτοῦ». Ὡς γὰρ μέγας πυράνθραξ ἐν ἐσβεσμένοις ἄνθραξι προσεγγίσας διὰ πνεύματος τῆς οἰκείας μεταδίδωσιν ἐνεργείας, οὕτω καὶ ὁ μονογενὴς φύσει

Θεός ὢν ἄυλος σαρκὸς παχύτητι καθ' ὑπόστασιν ἔνωθεὶς τοὺς κατ' ἐπίγνωσιν καὶ ἀγαθοεργίαν αὐτῷ πλησιάσαντας ἀνημμένους ἔδειξεν ἀνθρακας τῆ τοῦ παναγίου Πνεύματος συνεργίᾳ». Πρβ. καὶ σ. 246, 6 κέξ. «ὁ δὲ παρὰ τῷ Ἑσαΐα θεῖος ἀνθραξ τύπος ὢν καὶ αὐτὸς τοῦ Χριστοῦ οὐ διὰ τοῦ Χερουβίμ, ἀλλὰ διὰ τοῦ Σεραφίμ τῷ τοῦ προφήτου παραβάλλεται στόματι». (Ἰδ. καὶ Βασίλ. Patr. Gr. τόμ. 30, σ. 429, κτλ.). Ἐδόθη δ' ὑπὸ Σεραφίμ ὁ ἀνθραξ τῷ Ἑσαΐα, διότι οἱ Σεραφίμ εἶνε ἐμπροσθαὶ καὶ ἔχουσι τὴν ἰδιότητα καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ πυρός (Ἰδ. Ψευδοδιδιονύς. Ἀρεοπ. Patr. Gr. τόμ. 3, σ. 329 Α).

Συχνότατα ὁ Χριστὸς καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀνθραξ καὶ θεῖος ἀνθραξ (Ἰδ. μαρτύρια πρὸς τοὺς μνημονευθεῖσιν καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς). Ὑπὸ δὲ Γερμανοῦ τοῦ Β' λέγεται καὶ «ὁ θεοῦπόστατος ἀνθραξ» (σ. 250, 26 καὶ 306, 6 Λαγοπ.) καὶ «ὁ καθαρτικὸς ἀνθραξ τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου» (σ. 246, 25) καὶ «ἀνθραξ ὁ ζῶν καὶ κινούμενος καὶ θεῖον κεκραμένος πυρὶ» (σ. 248, 28) καὶ «ὁ τυπικὸς ἀνθραξ» (σ. 248, 25) καὶ ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου «ἀνθραξ ὁ νοητὸς» (Μην. Ἀπριλ. η') ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Μητροφάνους καὶ Ἰωάννου τοῦ Θηκαρᾶ (Ἰδ. τὰ χωρία ἐν τοῖς ἑξῆς). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ τὸ σύνθετον ὄνομα πυράνθραξ παρὰ Γερμανῶ τῷ Β' σ. 214, 6 Λαγοπ. «Ἑσαΐαν θεαματιζόμενοι τοὺς καθαρτηρίους πυράνθρακας ψωμιζόμενον». Ἐν δ' ἐπιγράμματι κατακεχωρισμένῳ ἐν Bull. de l' institut archéol. Russe à Constantinople τόμ. Η', σ. 249 καλεῖται ὁ Χριστὸς ἀνθρακώδης πυρόφορος:

Ὡς λαβίδα βλέπω σε φρικτὴν, Παρθένε,
φέρουσ(αν Χριστὸν ἀνθρακ(ώ)δη πυροφ(ό)ρ(ο)ν,
καθάρσι(ο)ν σώματος καὶ ψυχῆς ῥ(ύ)π(ω)ν.

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀνθρακώδης λέγεται καὶ ἡ οὐσία τῶν ἀγγέλων ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ἀκεμιναίου ἐν ἐπιγράμματι, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται κυρίως ἀνθραξ (τόμ. Β', σ. 396 Λάμπρου):

Ἀνθραξ κυρίως Ἰησοῦς ὁ Δεσπότης
ὡς πῦρ θεϊκὸν φλεκτικὸν μολυσμάτων
φωτιστικὸν τε τῆς λογικῆς οὐσίας
καὶ τῆ γεηρᾶ συγκεκραμένον φύσει,
ὡς μυσταγωγεῖ Σεραφίμ Ἑσαΐαν.
Ἡ δ' ἀνθρακώδης οὐσία τῶν ἀγγέλων
κατὰ μέθεξιν δευτέρως πυρομένη
σμήχει ὄψωντας, φαιδρύνει ζοφουμένους.

Ἐν Bull. de l' inst. archéol. Russe à Constantinople τόμ. Η'. σ. 249 κέξ. πλὴν τοῦ μνημονευθέντος ἐπιγράμματος, ἐν ᾧ καλεῖται ὁ Χρι-

στὸς ἀνθρακώδης πυροφόρος, παρατίθενται μετὰ τοῦ χωρίου τοῦ Ἑσαΐου καὶ δύο μαρτύρια τῆς εἰρημένης χρήσεως τῆς λέξεως ἀνθραξ. Ἡμεῖς δὲ πλὴν τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντων μαρτυρίων ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ καταλέξωμεν καὶ ὅσα ἄλλα ἔχομεν πρόχειρα, διότι ἐν τῷ Θεσσαυρῷ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις λεξικοῖς οὐδεμία μνεία γίνεται τῆς χρήσεως ταύτης.

Ἰωάνν. Δαμασκ. Patr. Gr. τόμ. 96, 3, σ. 848 «ἀνθρακα ὑπέδειξας ἡμῖν θεότητος». Κοσμ. Μον. Καν. Ὑπαπ. ῥδ. ε', τροπ. γ' «ῥύπτεται Ἑσαΐας | τοῦ Σεραφίμ τὸν ἀνθρακα δεξάμενος, | ὁ πρέσβυς ἐβόα τῇ Θεομήτορι | σὺ ὥσπερ λαβίδι χερσὶ λαμπρύνεις με | ἐπιδοῦσα, ὃν φέρεις κτέ.». Ἰωσήφ Ὑμνογρ. Καν. προεορτίων Θεοφ. ῥδ. η', τροπ. δ' «ἀνθραξ, ὃν προεῖδεν Ἑσαΐας, | ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Ἰορδάνου | ἀναφθεις κτέ.». Ἡ δὲ Θεοτόκος λέγεται ὑπὸ τῶν ποιητῶν «λαβὶς τὸν θεῖον ἀνθρακα φέρουσα» (Ἰωάνν. Δαμασκ. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 24) καὶ «λαβὶς ἡ τὸν θεῖον ἀνθρακα φέρουσα» (Προσόμ. αὐτ. σ. 25) καὶ «λαβὶς ἡ τὸν νοητὸν ἀνθρακα βασιάσα» (Μητροφ. Σμύρν. αὐτ. σ. 26) καὶ «ἡ λαβὶς ἡ μυστικὴ | ἡ τὸν ἀνθρακα Χριστὸν | συλλαβοῦσα ἐν γαστρὶ» (Μεγαλυνάρ. Ὑπαπαντηῆς) καὶ «ἡ Σεραφικὴ τοῦ θεῖου ἀνθρακος λαβὶς» (Ἄνδρ. Κρήτ. Patr. Gr. τόμ. 79, σ. 896) καὶ «λαβὶς, ἣν Ἑσαΐας | ὁ προφήτης πάλοι ἐθεάσατο, | τὸν θεῖον ἀνθρακα Χριστὸν | ἐν κοιλίᾳ . . . φέρουσα» (Ἰωσήφ Ὑμνογρ. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 10) καὶ ἡ θεία λαβὶς ἡ τὸν θεῖον ἀνθρακα δεξαμένη» (Ἰωάνν. Εὐχαῖτ. αὐτ. σ. 69) καὶ «λαβὶς θεῖον ἀνθρακος» (Θεόδ. Λάσκ. αὐτ. σ. 94) καὶ «λαβὶς μυστικὴ» (ὁ αὐτὸς αὐτ. σ. 94) καὶ «λαβὶς νοητὴ | ἡ τὸν θεῖον καὶ ἄσβεστον | ἐν κοιλίᾳ φέρουσα, | Ἑσαΐας ὃν ἔβλεψε | . . . ἀνθρακα» (Προσόμ. τοῦ πλ. δ' ἤχου τοῦ Θεοτοκαρίου σ. 170) καὶ «νοητὴ λαβὶς ἀνθρακα φέρουσα θεῖον» (Μην. Φεβρ. γ') καὶ «ἀνθρακοφόρος πυράγρα» (Ἄνδρ. Κρήτ. ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 173) καὶ «ἀνθρακοφόρος λαβὶς» (Ἰωάνν. Εὐχαῖτων Μην. Ἰαν κζ'). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ τοῦ Κουμανοῦδη Συναγωγῇ νέων λέξεων κεῖται «ἀνθρακοφόρος· θεοδόχος ἀνθρακοφόρος λαβὶς» (ἡ Παναγία) ἐν ἀκολουθίᾳ τῆς ὁσίας Φιλοθέης τῇ ἐκδοθείσῃ τῷ 1717». Λέγει δὲ πρὸς τούτοις Ἰωάννης ὁ Θεοκαρῆς ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 71 «φλογοφόρος λαβὶς ἡ τὸν νοητὸν ἀνθρακα κατέχουσα» καὶ Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογρ. Μην. Ἀπριλ. η' «φλογοφόρος ὡς λαβὶς | ὑπεδέξω ἐν γαστρὶ | ἀνθρακα τὸν νοητὸν» καὶ Μανουὴλ ὁ μέγας θήτωρ ἐν τῷ Θεοτοκ. σ. 120 «ἡ φλογοφόρος λαβὶς, | Πάναγνε» καὶ Μην. Ἰαν. β' «ἀνθραξ ὁ προοφθεις τῷ θείῳ Ἑσαΐα Χριστὸς ὡς ἐν λαβίδι χερσὶ τῆς Θεοτόκου τῷ πρεσβύτῃ δίδεται» καὶ Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογρ. Μην. Φεβρ. γ' «νοητὴν λαβίδα σε | ἀνθρακα φέρουσαν θεῖον | . . . ὡς

Συμεὼν ἔβλεψε» καὶ ὁ Ἰώβιος Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α', σ. 427 «*πυρφόρος ὡς λαβίς | τὸν ἄνθρακα τὸν θεῖον | ἀφλέκτως φέρεις, Κόρη*» καὶ ἐν τῷ Ἀκαθίστῳ εἰς τὴν Κοίμ. τῆς Θεοτ. αὐτ. σ. 266 «*χαίρε λαβίς προφήτας καθαιρούσα*» καὶ Θεοφάνης ὁ Νικαίας ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 131 «*θεῖον ἄνθρακος σεπτὸν θυμιατήριον*» καὶ σ. 168 «*καὶ χρυσοῦν θυμιατήριον πάντες | σὲ γινώσκομεν, ἀγνή, | θείας οὐσίας φέρουσιν | ἐν ταῖς ἀγκάλαις, κόρη, ἄνθρακα*» καὶ Γεώργιος ὁ Νικομηδείας ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 59 «*τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον, Δέσποινα, | ἐν ᾧπερ τὸ χειρόγραφον τὸ τοῦ προπάτορος | κατεκαύθη τῷ θεῷ | πυρὶ προσομιλήσαν τοῦ ἐν σοὶ ἄνθρακος*» καὶ Ἰωάννης ὁ Εὐχαίτων αὐτ. σ. 77 «*ἡ τὸν θεῖον ἄνθρακα κυήσασα*».

Παρατηρητέον δ' ὅτι *ἄνθρακες* καλοῦνται καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ. Φώτ. Ἀμφιλ. σ. 104 Οἶκον. «*ἄνθρακας μὲν ὁ τῆς ἀναγωγῆς λόγος τοὺς Ἀποστόλους Κυρίου καὶ μάρτυρας ὀνομάζει, (ὑπὸ) τοῦ θεῖου δηλοῖται καὶ καθατηρίου καὶ πᾶσαν κακίαν φλέγοντός τε καὶ καταναλίσκοντος πυρὸς ἀναφθέντας. «πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν» ψάλλει δὲ καὶ ὁ μελφδὸς «ἄνθρακες ἀνήφθησαν ὑπ' αὐτοῦ κλίναντος οὐρανούς καὶ καταβάντος, καὶ οἶα γνόφον τινὰ τὺς ἀστραπὰς τῆς θεότητος περιστέλλουσιν τὴν ἡμετέραν περιβαλλομένου σάρκα . . .».* Πρβ. καὶ Γερμ. Β' Κωνστ. σ. 247 (ἴδ. τὸ χωρίον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν) καὶ Νικηφ. Βλεμμ. Curr. vitae et carm. σ. 129, 46 Heisenb. «*ὁ λαμπρὸς ἄνθραξ (τουτέστιν ὁ Χριστὸς) πυρσοποιεῖ σὸν στόμα*».

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν κατήλθεν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους δίκην γλωσσῶν πυρός. Ὁ Λουκάς Πράξ. Ἀπ. Β', 3 λέγει «*καὶ ὄφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός*», αὐταὶ δ' αἱ γλῶσσαι λέγονται πολλάκις ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων *πύριαι γλῶσσαι ἢ γλῶσσαι πύριαι*. Ἐν τῷ Θεσαυρῷ τοῦ Στεφάνου ἐν λ. *πύριος* εἶνε τὰδε μόνον γεγραμμένα «*Et ap. Greg. Naz.: ἐν γλώσσαις πυρίναις (πυρίναις) φαινόμενον, in linguis ligneis. Quibus verbis respicit ad illud Act. 2 [3]: ὄφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός*». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ῥωμανὸς Κοντ. Πεντ. ι' (Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α', σ. 161) «*γλῶσσαι γὰρ πάλιν πύριαι | τότε ὄφθησαν*» καὶ ὁ Φώτιος Ἀμφιλ. σ. 110 Οἶκ. «*μετὰ τὴν διανομὴν τῶν πυρίων γλωσσῶν*» καὶ Γρηγόριος ὁ Κορίνθου ἐν κώδ. Σκύρου σ. 517 «*ἡ φανεῖσα ἐν μορφῇ πυρίων γλωσσῶν*», δύο δὲ μαρτύρια ἐκ τῶν στιχηρῶν τῶν αἴνων καὶ ἐκ τοῦ ἑξαποστειλαρίου τῆς Πεντηκοστῆς παρέθετο ὁ Γ. Χατζιδάκις ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τόμ. ΚΣ', σ. 124 «*ὅτε τὸ Πνεῦμα κατήλθε τὸ ἅγιον ἐν πυρίναις γλώσσαις*» καὶ «*φῶς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ ἐν πυρίναις γλώσσαις τοῖς Ἀποστόλοις ἐπέμ-*

φθῆ». Πρβ. «*γλῶσσαι πυρίμορφοι*» (Εὑδοτάθ. Spic. Rom. τόμ. Ε', σ. 200) καὶ *γλωσσοπύρσευτος* καὶ *γλωσσοπυρσεύτως* (Στίχ. εἰς τὴν Πεντηκοστὴν «*πνοῆ βιαία γλωσσοπυρσεύτως νέμει | Χριστὸς τὸ θεῖον Πνεῦμα τοῖς Ἀποστόλοις*») καὶ «*γλωσσοπυρσόμορφος χάρις*» («*ἡ φανεῖσα ἐν μορφῇ πυρίων γλωσσῶν*» Γρηγ. Κορ.) καὶ *γλωσσοποιούμενον πῦρ*» (Εὑδοτάθ. Ἰδ. Κουμαν. Συν. λ. ἄθησ.) καὶ «*γλωττήματα πυρός*» (Ἰωάνν. Δαμασκ. Κουμαν. Συν. λ. ἄθησ.) καὶ «*πυρσοφαῖα γλωττόμορφοι*» (Κωνστ. Περφυρογ. Κουμαν. Συν.) καὶ «*πυρσοφορόγλωσσοι* (Ἀπόστολοι)» (Συνοδ. ἐπιστ. τριῶν πατριαρχῶν. Κουμαν. Συν.). Λέγεται δὲ καὶ ἐν Μην. Ἰουν. ια' «*γλῶσσαν τὴν πυρίπνοον πυροειδῶς μερισθεῖσαν*» πρβ. καὶ τὸ ἐπίφρ. *πυρπνώως* ἐν τῷ κανόνι τῆς Πεντηκοστῆς, ὃ ἐξηγεῖται Γρηγόριος ὁ Κορίνθαι δια τοῦ «*δίκην πυρός*» (Ἰδ. καὶ Εὑδοτάθ. Spic. Rom. τόμ. Ε', σ. 311).

Πύριναί γλῶσσαι καλοῦνται καὶ αἱ τῶν ἀγγέλων, οἴτινες, ὡς θὰ εἴπωμεν ἐν τοῖς ἐξῆς, λέγονται *πύρινοι*. Ῥωμαν. ἐν Ἀναλ. Ἱεροσολ. Σταχυολ. τόμ. Α', σ. 390 «*ἄσωμάτων οἱ δῆμοι δοξάζουσιν, | ἐκ πυρίων γλωσσῶν ἀνακράζουσι*».

Ἀπαντᾷ δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ ἡ *πυρίνη γλῶσσα* παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ Anal. Sacr. τόμ. Α', σ. 367 «*ἡ φωνὴ τῆς πυρίνης γλώσσης σου | καταφλέγει τὴν ἁμαρτίαν*» καὶ παρὰ Γερμανῷ τῷ Β' σ. 217, 13 Λαγοπ. «*ἀλλ' ἐσφυρηλατήθη ταῖς γλώσσαις τῆς ἑμῶν ὀμνήγυρως καὶ τῷ πυρὶ τοῦ ζήλου τῆς ἑμῶν ἀγαπίσεως μαλαχθεῖς (ὃ ἐμὸς τραχῆλος) ὑπεχάλασε πυρίνας ἑμῶν τὰς γλώσσας τότε ὑπέλαβον κατὰ τοὺς πυρφόρους ἵππους τοῦ Ἥλιου ἀνελαφρίζουσας πρὸς τὸ αἰθέριον ἕψος τοῦ ὑπερνήλου ἀξιώματος*» καὶ σ. 301, 11 «*εὐχομαι δὲ καὶ γλῶσάν μοι χωρισθῆναι πυρίνην ἄρι τὸ μεταφορητὸν τοῦτο ὑπερῶν ἐπαναβεβηκότι καὶ ἤτορεῦν ἀπαρχομένῳ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ*». Πρβ. σ. 217, 22 «*δανείσατέ μοι καὶ πάλιν τὰς πυρφόρους γλώσσας ἑμῶν*» καὶ Μην. Ἰουν. η' καὶ ιδ' «*τῇ πυρφογγῶ γλώττῃ σου*» καὶ τὸ ἐπίθετον *πυρίστομος*. Εἶπε δὲ Γερμανὸς ὁ Β' καὶ «*ὡς πυριμενεῖς ῥήτορας τῆς σαρκώσεως τοῦ Μανουήλ*» (σ. 302, 16 Λαγοπ.) καὶ «*πυριμενῆ δὲ χεῖλη ῥητόρων καὶ γραφέων διαφημίζουσιν*» (Μεσ. Βιβλ. Σάθα τόμ. Β', σ. 5) καὶ Νικηφόρος ὁ Βλεμμ. «*ὁ λαμπρὸς ἄνθρωξ πυρσοποιεῖ σὸν στόμα*» (Curr. vitae et carm. σ. 129, 46 Heisenb).

Λέγεται δὲ προσεῖτι καὶ «*ἡ γλῶσσα πῦρ*», οὗ ἴδ. τὴν ἐρμηνείαν παρ' Ἰσιδώρῳ τῷ Πηλουσιώτῃ Patr. Gr. τόμ. 78, σ. 613.

Ὁ Θεὸς οὐ μόνον αὐτὸς εἶνε πῦρ, ἀλλὰ καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ ἀγγέλους ἐποίησεν ἐκ πυρός. Γρηγ. Ναζ. Patr. Gr. τόμ. 36, σ. 72 «*ποιεῖν γὰρ λέγεται (ὁ Θεὸς) τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς*

αὐτοῦ πυρὸς φλόγα (Ψαλμ. ργ', 4) . . . πνεῦμα δὲ ἀκούει καὶ πῦρ· τὸ μὲν ὡς νοητὴ φύσις, τὸ δὲ ὡς καθάρσιος». Βασίλ. Patr. Gr. τόμ. 32, σ. 137 «ἡ οὐσία αὐτῶν ἀέριον πνεῦμα . . . ἡ πῦρ αἴλον». Ψευδοδιονύσιος. Ἄρεοπ. Patr. Gr. τόμ. 3, σ. 329 «τὰς οὐρανίας οὐσίας ἐκ πυρὸς διαπλάττουσιν (οἱ θεόσοφοι)». Ἰδ. καὶ τόμ. Γ', σ. 328 κέξ. καὶ Μαξ. Σχόλ. τόμ. Δ', σ. 105 (τὰ χωρία ἐγράφησαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν). Φώτ. Ἄμφιλ. σ. 138 Οἶκον. «ὁ μὲν γε θεοπάτωρ Δαβὶδ πυρὸς τε αὐτῶν ἀνεῖπε τὴν οὐσίαν καὶ δημιουργὸν ὑπάρχειν, ὅς καὶ τῆς ἄλλης ἐστὶ κτίσεως ἀπάσης καὶ ἐπιγινώσκειται δημιουργός». Περβ. Γρηγ. Ναζ. Patr. Gr. τόμ. 35, σ. 737 «τὰς ἀγγελικὰς καὶ οὐρανίους . . . δυνάμεις, αἱ πρῶται σπῶσαι τοῦ πρώτου φωτός. . . φῶς εἰσι καὶ αὐταί, τελείου φωτός ἀπαυγάσματα» καὶ τόμ. 36, σ. 364 «δεύτερον δὲ φῶς ἄγγελος, τοῦ πρώτου φωτός ἀπορροή τις ἢ μετουσία» (πρβ. καὶ σ. 72). Διὸ «δευτερεύοντα φῶτα» καλοῦνται οἱ ἄγγελοι ὑπὸ τοῦ Μητροφάνους Καν. τριαδ. ἤχ. β', φῶδ. ζ', τροπ. β' καὶ «τῆς Τριάδος φῶς δεύτερον» ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος Μην. Νοεμβρ. η'.

Ἐπειδὴ δ' ἐκ πυρὸς εἶνε ἡ οὐσία τῶν ἀγγέλων, λέγονται οὗτοι πῦρ (τὸ ἔμψυχον καὶ νοερόν, τὸ τρισόλβιον κτλ.) καὶ πύρινοι (ζῶον πύρινον, στρατεύματα πύρινα κτλ.) Τὸ εἶδος αὐτῶν εἶνε πύρινον, ἢ φύσις πυρίνη, ἢ γλῶσσα πυρίνη, τὰ χεῖλη πύρινα κτλ.

Θεόδ. Στουδ. Patr. Gr. τόμ. 99, σ. 732 «ἄγγελοι, τὸ ἔμψυχον καὶ νοερόν πῦρ, ἢ λογικὴ τοῦ Θεοῦ φλόξ». Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α', σ. LV «τὸ τρισόλβιον πῦρ | καὶ θεουργὸν ἐκστράτευμα | τῷ αὐτῷ φωτὶ | κυκλόθεν παριστάμενοι . . . τῶν ἁσωμάτων οἱ ἀρχιστράτηγοι, | πυρφόροι τῆς χάριτος». Ὡς στυλὸς πυρὸς ὤφθη ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὅτε ἐποίησε τὸ ἐν Χώναις θαῦμα (οὗ ἡ μνήμη τελεῖται τῇ 6ῃ Σεπτεμβρίου), ὡς λέγει Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος ἐν τῷ β' κανόνι εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην φῶδ. δ', τροπ. ε' «στῦλος πυρὸς καθωράθης | Ἀρχίπῳ τῷ θεόφρονι, | ὅτε ἄπειρος | δῆμος ἄνομος κατέσπευδε | κατακλύσαι ὕδατι τὸ τέμενος | τὸ σόν, ἀρχηγὲ τῶν ἄνω δυνάμεων».

Παρὰ τῷ Ῥωμανῷ Κοντ. εἰς τὸν νιπτῆρα ζ' φέρεται «ἴσταντο φόβῳ οἱ πύρινοι | καὶ ἐξίσταντο χοροὶ ἀόρατοι» καὶ Κοντ. εἰς τὴν Χριστοῦ γένν. ιβ' «πῶς συνανύμνησαν πηλίνοις οἱ πύρινοι», τουτέστιν ἀνθρώποις (ποιμέσιν) οἱ ἄγγελοι. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρ' Ἰωάννη τῷ Μαυροπόδι ἐν τῷ Θεοτοκαρίῳ σ. 31 «ἁγιωτέρα ἀγγέλων, Χερουβὶμ ὑπερέτερα, πυρίνων ἀνωτέρα Σεραφὶμ» καὶ παρὰ Γερμανῷ τῷ Β' σ. 306, 11 Λαγοπ. «ὁ μὲν αἴλος καὶ πύρινος καὶ πρὶν ἔωσφόρος . . . τῶν οὐρανίων σφαιρωμάτων διὰ κακίαν ἀποκεκλισται» καὶ παρὰ τῷ Ζωναρῷ Λεξ. σ. 15 «ἄγγελος· ζῶον λογικόν, ἕμνο-

λογικόν, *πύρινον* κτθ.» και παρὰ τῷ Ῥωμανῶ Anal. Sacr. Pitra τόμ. Α΄, σ. 227 «και στρατεύμασι *πυρίνοις*» και παρὰ Γερμανῶ τῷ Β΄, σ. 248, 21 Λαγοπ. «και αὐτοῖς τοῖς *πυρίνοις* τάγμασι τῶν ἀγγέλων» και παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ Patr. Gr. τόμ. 99, σ. 733 «οὕτω και Μωϋσεὶ τῷ πάνυ ἐν *πυρὶ φλογὸς ἀγγέλων ὁ πύρινος ποταμὸς ὀπιάνεται τὴν ποηφόρον πυράρδευτον ἀλυμάντως περιφλέγων βάτον» και ἐν στιχηρῶ Μην. Σεπτεμβρ. 5' «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους σου, | ὡσπερ γέγραπται, πνεύματα | και τοὺς λειτουργοῦντάς σοι *φλόγα πύρινον*». Λέγει δ' ὁ Ὑμνογράφος Ἰωσήφ (περὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ) Μην. Σεπτεμβρ. 5' «τὸ εἶδος και ἡ φύσις σου *πυρίνη*» (πρβ. στιχηρὸν β' αὐτόθι «και τὸ εἶδος σου *πύρινον* | και τὸ κάλλος θαυμάσιον | Μιχαὴλ πρωτάγγελε») και Ῥωμανὸς ὁ μελφδὸς ἐν Ἄναλ. Ἱεροσολ. Σταχυολ. τόμ. Α΄, σ. 390 «ἀσωμάτων οἱ δῆμοι δοξάζουσιν, | ἐκ *πυρίνων γλωσσῶν ἀνακράζουσι*», ἐν δὲ τῷ η' στιχηρῶ Μην. Νοεμβρ. η' κεῖται «*πυρίνοις χεῖλεσι* | θμνεῖ σε τὰ Χερουβίμ, | Χριστὲ ὁ Θεὸς. . . αὐτὸς γὰρ (ὁ Μιχαὴλ) ἡμᾶς σήμερον κατηύγασε | . . . κροτῆσαι. . . αἶνον τὸν τρισάγιον | τοῖς *πηλίνοις χεῖλεσι*»· πρβ. στιχηρὸν ιδιόμ. Μην. Νοεμβρ. η' «ὡς φῶς λευχειμονοῦντες ἐν ὑψίστοις | τὸ *πῦρ* καταναζέετε ἐν κόσμῳ | τῆς ἀπροσίτου θεότητος· | ὄθεν και τὸν τρισάγιον ὕμνον | ἐν *φλογεροῖς τοῖς χεῖλεσι* ἀκαταπαύστως ᾄδετε».*

Λέγεται δὲ πρὸς τούτοις ὑπὸ τοῦ Σωφρονίου Ἀνθ. Παλ. Α΄, 123 «οὐρανίη γενεὴ σε *πυρίπνοος ἀμφοπολεύει*» και ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου Patr. Gr. τόμ. 99, σ. 740 «*πυρέμψυχος* και τὴν πυρὰν ψυχὸν ἀγγελος» και ὑπὸ Κλήμεντος Μην. Νοεμβρ. η' «ἀρχιστρατήγοι *πυρίμορφοι*» και ὑπὸ Γερμανοῦ τοῦ Β΄ σ. 220, 26 Λαγοπ. «τῶν ἀγγέλων τὰ *πυρίμορφα* τάγματα» και σ. 302, 19 «τὰ *πυρίμορφα Σεραφίμ*» και ὑπὸ Θεοφάνους τοῦ Κεραμ. Patr. Gr. τόμ. 132, σ. 789 «*πυρσοφασεῖς οὐσαὶ τῶν Σεραφίμ*». (Σημειωτέον δ' ὅτι κυρίως τὰ Σεραφίμ εἶνε ἐκ πυρός· «διερμηνεύεται δὲ Σεραφίμ *ἐμπρησταὶ ἦτοι θερμαίνοντες*» λέγει ὁ Κύριλλος, παρὰ δὲ τῷ Ψευδοδιονυσίῳ Patr. Gr. τόμ. 3, σ. 329 κεῖται «τοὺς ὑπερτάτους Σεραφίμ *ἐμπρηστάς* ὄντας ἐμφαίνει και τὴν *πυρὸς* ιδιότητα και ἐνέργειαν αὐτοῖς ἀπονέμει» ἴδ. και Ἰωάννην Εὐχαίτων ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ και τὰ περὶ τοῦ ἀνδρακος γεγραμμένα). Πρβ. και τὸ παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Ναζιανζηνῶ ἐπίθετον τοῦ ἀγγέλου *λαμπροπυρσομορφος* και Ἐξαποστειλάριον Νοεμβρ. η' «ἀρρήτως *πυρσενόμενος* | ταῖς θεϊκαῖς ἐλλάμψεσι | τῆς ὑπερφώτου Τριάδος. . . Μιχαὴλ *ἀστραπόμορφε*» και Μιχ. Ἀκομιν. τόμ. Β΄, σ. 396 Λάμπρ. «ἡ δ' *ἀνθρακώδης* οὐσία τῶν ἀγγέλων | κατὰ μέθεξιν δευτέρως *πυρουμένη*» και «παρ' οὗ (Κυρίου) *πυρανγεῖς* (οἱ ἀγγελοι) κάξαναφθέντες | φλόγες λαμπτήριοι τε και καθάρ-

σοι φύσει | *πυροῦσιν*, ἐκτίκουσιν ἡμῶν κηλίδας | καὶ φανοφοροῦσιν ἀμβλωπούσας κόρας».

Καὶ οἱ *πύρινοι* ἢ *πυροφόροι* (Γερμ. Β', σ. 217, 14 Λαγοπ.) ἵπποι, δι' ὧν ὁ προφήτης Ἡλίας ἀνελήφθη, νοοῦνται ὡς ἀγγελικὴ δύναμις. Φώτ' Ἀμφιλ. σ. 184 Οἶκ. «ὁ μὲν Ἡλίας διὰ *πυρίνων ἵππων* ἀναλαμβάνεται ἀγγελικῆς δηλονότι δυνάμεως τοῦς τύπους (γρ. ἵππους) ὑποδουμένης». Θεόδ. Στουδ. Patr. Gr. τόμ. 99, σ. 740 C «*ἵππων* δὲ πάλιν ὄρωνται τοῖς σχήμασιν (οἱ ἄγγελοι), ὡς Ζαχαρίας φησίν, . . . *τροχῶν δὲ πυρίνων* ὡς τὸν οὐράνιον περιπολοῦντες ὁμοῦ καὶ οἰκοῦντες τροχόν. . . διὸ καὶ ἐν ἄρματι πυρὸς Ἡλιοῦ ὁ Θεοβίτης ἀπὸ γῆς ἀναλαμβάνεται. . . οἱ δὲ ἵπποι . . . *ἀγίων ἀγγέλων ὑπῆρχον ὑπόδειγμα*». Ἐκ δὲ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Στουδίτου δῆλον γίνεται, ἕτι παρὰ τῷ Φωτίῳ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ γραπτέον εἶνε «ἀγγελικῆς δηλονότι δυνάμεως τοῦς ἵππους ὑποδουμένης».

Παρασημειωτέον δ' ὅτι ὁ προφήτης Ἡλίας λέγεται *νοῦς πύρινος* καὶ ἔχει *πυριπνοῦς φρένας* ὁ *πυροφόρος* οὗτος *διφορηλάτης*, οὗ ὁ πατήρ Σωβὰκ κατὰ τὸ συναξάριον «ὅτε ἔτεκεν αὐτὸν (τὸν Ἡλίαν) ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶδεν, ὅτι ἄνδρες λευκοφαεῖς αὐτὸν προσηγόρευον καὶ ὅτι ἐν πυρὶ αὐτὸν ἔσπαργάνουν καὶ φλόγα πυρὸς ἐδίδουν αὐτῷ φαγεῖν». Πρβ. Ἰωσήφ Ὑμνογρ. Μην. Ἰουλίου κ' «*πῦρ γὰρ σιτιζόμενον | φλογί τε σπαργανούμενον | σὲ τεθέεται (ὁ σὸς γεννήτωρ), μάκαρ*».

Γ'.

Αἰφνιδιότυχος – αἰφνιδιοτυχής.

Ὄνόματα σύνθετα εἰς – τυχος.

Παρ' Οὐεττίῳ Οὐίλεντι σ. 18, 16 φέρεται «αἱ δὲ ἐξῆς ἐξ Ἀφροδίτης καλῶς φιλουμένων θεοσεβῶν χωρὶς πόνου εὐπορούντων αἰφνιδιοτυχῶν εὐπύρων πλευστικῶν». Ὁ δ' ἐκδότης Kroll σημειοῦται, ὅτι ἐν τῷ ἀντιγράφῳ κεῖται *αἰφνιδιότυχον*, ἀλλὰ τὸ *αἰφνιδιοτυχής* εἶνε «*probabilius*».

Κατὰ τὸν τριτόκλιτον τύπον ἀνέγραψε τὸ ὄνομα ὁ Herwerden ἐν Lex. Gr. suppl. et dial.² καὶ ὁ Crönert ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Passow, ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὀρθῶς τονοῦται ἐν τῷ χειρογράφῳ *αἰφνιδιότυχον* καὶ οὐδεμία ἀνάγκη εἶνε νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ *αἰφνιδιοτυχῶν*, διότι καὶ ἄλλα ὀνόματα ὁμοίως τῷ *αἰφνιδιότυχος* ἐσχηματισμένα ἀπαντῶσιν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

Περὶ τῶν ὀνομάτων τούτων τῶν τε ἐπιθέτων καὶ τῶν κυρίων οὐδεὶς διέλαβεν ἐν πλείτε μὲχρι τοῦδε. Ὁ Κουμανούδης λέγει ἐν τῷ Ἀθηναίῳ

τόμ. Δ', σ. 458 «Μήπως εἶνε Καλοδίκου ἐπὶ τοῦ λίθου;... ὅτι δὲ εὐ-
ρίσκονται ἐκ παραλλήλου τοῖς ἀπὸ Καλλι ἀρχομένοις τὰ ἀπὸ τοῦ Καλο,
εἰ καὶ σπανιώτερον, οἷον Καλλικλείδας καὶ Καλοκλίδας, *Καλλίτυχος* καὶ
Καλότυχος, Καλλιζενος καὶ Καλόξενος, εἶνε βέβαιον». Ὁ δὲ Κ. Die-
terich ἐν *Untersuch.* σ. 176 γράφει «Am frühesten waren die aus
Adjektiven gebildeten Eigennamen auf -ης durch solche auf -ος
ersetzt worden, z. B: *Εὔτυχος* *Inscr. ins. Rhod. etc.*, ed. H. v.
Gärtringen Nr. 481. Ebenso *Chart. Borg.* col. 9, 15 (Paros). *Πρό-
τυχος* Lebas, *insc. gr. et lat.* Heft 5, 2068. *Εὐτύχου* Rangabé, *ant.
hell.* Nr. 2448. *Chart. Borg.* col. 6, 15. 16». Λέγει δὲ καὶ ὁ Γ. Ν.
Χατζιδάκις ἐν ΜΝΕ. τόμ. Β', σ. 105 «*ἀτυχῆς* *ἄτυχος* (παρὰ Προδρομῶ
Δ', 348 *ἄτυχος*)» καὶ «ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Προδρομοῦ ἐλέγιο *ἄτυχος*
καὶ πρὸ τούτου ὁ ἕτερος τῶν τριτοκλίτων σχηματισμὸς εἶχεν ἐκβληθῆ ἐκ
τῆς χρήσεως, ἐπεκράτησε δὲ ὁ τῶν δευτεροκλίτων εἰς—ος». (Πρβ. καὶ Κορ.
'Ατ. τόμ. Β', σ. 138 ἐν λ. *εὔτυχος* καὶ σ. 166 καὶ 302 περὶ τοῦ *κακό-
τυχος*).

Τὸ ἐπίθετον *ἄτυχος* ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πιωχοπροδρομῶ Α', 346 (Κορ.
Ατ. τόμ. Α', σ. 12) «οὐκ ἠπιστάμην *ἄτυχος* τὴν συσκευὴν καὶ *πρᾶξιν*».
Εὔρομεν δ' αὐτὸ καὶ παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Κορίνθου ἐν κώδικι Σκύρου σ.
407 «βέβηλον *ἄτυχον*» καὶ παρ' ἀνωνύμῳ ἀστρολόγῳ ἐν κώδικι Κ. Α.
Ψάχου φύλλ. 310 β' «πάντα τὰ γεννηθέντα *ἄτυχα* καὶ νόσιμα» καὶ ἐν
Carm. Gr. med aevi Wagn. σ. 68, 136 καὶ 143. 69, 183. 71, 226.
174, 961, 179, 15. 181, 76. 182, 87 καὶ 88 καὶ ἀλλαχῶ.

Περὶ τοῦ ὀνόματος *ἀπρόστυχος* εἶνε γεγραμμένα ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ
Στεφάνου τάδε: «A. Hesych. Ἄοιμος, ἄπορος... ἢ *ἀπρόστυχος*. Forma
non melior quam quae ex eodem Hesychio in κακοτυχῆς notata
est *κακότυχος*, etsi dicitur *Εὔτυχος*, sed n. proprio».

Τὸ *δυσκακότυχος* φέρεται ἐν Καλλ. καὶ Χρυσ. 1083 Λάμπρου. Πεβ.
ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τὰ ῥήματα *δυστυχοτυχῶ* καὶ *εὐτυχοτυχῶ* ἐν Λόγ.
παρηγ. περὶ δυστ. καὶ εὐτ. στ. 725 καὶ 729 (Νέ. Ἑλληνομν. τόμ. Γ', σ.
432 Λάμπρου).

Τὸ ἐπίθετον *εὔτυχος* μνημονεύει ὁ Κοραῆς ἐν 'Ατ. τόμ. Β', σ. 138 «*Εὔ-
τυχος*, *εὐτυχῆς*, οἷον Β. (Ἱστορ. ἐξήγ. περὶ Βελισαρίου) «*εὔτυχος* καὶ *κα-
λότυχος* καὶ μέγας *ῥιζικάρης*». Σήμερον συνειθίζεται μόνον τὸ *εὐτυχῆς* (*heu-
reux*). Συμφέροι νὰ προσλάβωμεν καὶ τὸ *εὔτυχος* (*qui réussit*) διὰ τὰ
σημάνωμεν τὴν ἐκ μελέτης καὶ ἐμπειρίας ἀποκτωμένην ἐπιδεξιότητα νὰ
σκοπεύη τις (*miser*) ἀκριβῶς καὶ νὰ τυχαίη τὸν σκοπόν, οἷον, *Τοξότης*
εὔτυχος. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μᾶς διδάσκει ὅτι τὸ *εὐτυχῆς* ἐδῶ ἤθελ' εἶσθ'

ἀκυρολογία. Τὸ ριζικάρης παράγεται ἀπὸ τὸ Ἰταλ. *rischioso* (*hasardeux*). Τὸ αὐτὸ χωρίον τῆς ἱστορ. ἐξηγ. περὶ Βελισ. ἀνέγραψε καὶ ὁ Δουκάγγιος (ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ ἐν λ. ριζικάρης σ. 1298) οὕτως «*εὐτυχῆς* καὶ *καλότυχος* καὶ μέγας *ριζικάρης*»· ἀλλὰ τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ τὸ *εὐτυχος* καὶ οὐχὶ τὸ *εὐτυχῆς*. Εὐρομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸν κατὰ τὴν β' κλίσιν τύπον παρ' ἁνω-νύμφ ἀστρολόγῳ ἐν *Catal. codd. astrol. gr.* τόμ. Γ', σ. 32, 6 «τὰ γεννώμενα ζωτικὰ καὶ *εὐτυχα* καὶ *εὐπαράβολα* ἔσσονται». Τὸ δὲ κύριον ὄνομα *Εὐτυχος* εἶνε *συνηθέστατον* ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις, πλεῖστα δὲ μαρτύρια αὐτοῦ ἐκ συγγραφέων καὶ ἐπιγραφῶν μνημονεύονται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν Pape καὶ Benseker. Πρβ. καὶ Kaibel Ep. Gr. 116, 2. 479, 2. 574, 1. 789, 3. Inser. Cycl. etc. Hiller v. Gärtr. 39, 8. 881, 12. K. Dieterich Untersuch. σ. 176 κτλ.

Περὶ τοῦ ἐπιθέτου *κακότυχος* ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου ἐν λ. *κακοτυχῆς* εἶνε γεγραμμένα τάδε: «*forma vitiosa ap. Hesych. s.v. κρείττονας: δοκοῦσι δὲ κακότυχοί τινες εἶναι (οἱ ἥρωες) ex καωτικοὶ corrupta, quod legitur ap. Phot. p. 177, 8*». Ὁ Κοραῆς ἐν Ἄτ. τόμ. Β', σ. 302 ἐν λ. *πλανιάζω* μνημονεῦει τὴν λέξιν ἐκ τοῦ Θρήνου Κωνσταντινουπόλεως «*μὴ σκάσω ὁ κακότυχος κτέ.*». Ἡμεῖς δ' ἀνέγνωμεν τὸ ὄνομα ἐν *Act. apostol. apocr. (act. Thomae)* τόμ. Β', 2, σ. 214, 8 «*ἔτυχε δὲ καὶ τὴν κακότυχον* γυναῖκά μου ἀπελθεῖν πρὸς αὐτὸν» καὶ ἐν *Carm. Gr. med. aevi Wagn.* σ. 68, 157. 69, 164. 74, 281. 88, 283. 89, 302 καὶ 309. 107, 52. 111, 194. 157, 465. 161, 591. 168, 785. 184, 171. 190, 352, 191. 391, καὶ 399. 195, 554 καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ θηλ. *κακότυχος* αὐτ. σ. 75, 328 καὶ *κακότυχη* σ. 151, 296. 168, 798. 193, 273. Ἐτέρα δὲ λέξεις *κακοτύχερος* ἀπαντᾷ αὐτ. σ. 169, 594. 180, 52. 183, 119. 187, 252. Πρβ. καὶ *δυσκακότυχος*.

Τῷ *καλότυχος* ἀπηντήσαμεν ἐν *Catal. codd. astrol. gr.* τόμ. Γ', σ. 33, 21 «τὰ γεννώμενα *καλότυχα* καὶ *εὐπαράβολα* καὶ *καμάτων ἀτυχή* ἔσσονται» καὶ παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Κορίνθου ἐν κώδ. Σκύρου σ. 19 «*τρισμακάριστον καὶ παμμακάριστον καὶ καλότυχον*» καὶ σ. 384 καὶ 386 «οἱ μακαριστοί· οἱ *καλότυχοι*» καὶ σ. 451 «*ἔμακαρίσθην· μακαρία καὶ καλότυχος ὀνομάσθην*». Ἐκ τῆς Ἰστ. ἐξηγ. περὶ Βελισαρίου μαρτύριον παρθέτο ὁ Κοραῆς ἐν Ἄτ. τόμ. Β', σ. 138 (ἴδ. ἄνωτέρω ἐν λ. *εὐτυχος*). Τὸ δὲ κύριον ὄνομα *Καλότυχος* μετὰ τοῦ ἑτέρου τύπου *Καλλιτυχος* ἀπαντᾷ ἐν μεταγενεστέροις ἐπιγραφαῖς (ἴδ. Kaibel Ep. Gr. 280, 2. 462, 11, 16. Κουμαν. ἐν Ἀθηναίῳ τόμ. Δ', σ. 458. Pape-Benseker Wörterb. d. griech. Eigenn. κτλ.).

Τὸ ἐπίθετον *δμότυχος* ἀπαντᾷ παρὰ Θεοφ. Κεραμ. Patr. Gr. τόμ. 132, σ. 169 Β «δέον εὐγνώμονα γενέσθαι πρὸς τὸν δμόδουλον ἢ *δμότυχον*».

Παρὰ τῷ ἀστρολόγῳ Μανέθωνι Ε΄, 71 φέρεται τὸ ἐπίθετον *δψίτυχος*: «εὐπορίην δηλοῖ τε καὶ *δψίτυχόν* τινα πίστιν». Μνημονεύει δ' αὐτὸ καὶ ὁ Ἑρῳδιανὸς τόμ. Α΄, σ. 234, 6 «ὄσα παρὰ ἐπίρρημα συντίθεται προπαροξύνεται, *δψίφυγος, δψίτυχος, ἀγγίμολος*, κτέ.». (Περβ. Τσερέπ. Τὰ σύνθ. τῆς Ἑλλην. γλ. σ. 217 καὶ 487, Χατζιδ. Ἐκαδ. ἀναγν. τόμ. Β΄, σ. 47 καὶ 49).

Παρὰ τῷ ἀστρολόγῳ Παύλῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ κεῖται τὸ ἐπίθετον *δψίτυχος* (Ἀποτελ. 46, 18. Ἰδ. Χατζιδ. Ἐκαδ. ἀναγν. τόμ. Β΄, σ. 50). Περβ. ἐν τοῖς ἐξῆς καὶ τὸ κύριον ὄνομα Ἰψιστότυχος.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ζωναρᾶ σ. 900 Tittmann ἀπαντᾷ «εὐθειος, ὁ εὐόμιλος καὶ ὁ *καλοσύντυχος*», λέγεται δ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου ἐν λ. εὐθειος «Κ. εὐθειος *supersc. i, quasi legendum εὐθιος. D pro καλοσύντυχος habet εὐθιοσύντυχος. Phavor. εὐθιος, εὐόμιλος καὶ εὐθειος ὁ σύντυχος, ut cod. K., nisi quod is bis εὐθειος. . . Pro εὐθειος ὁ σύντυχος ap. Fav. et in cod. K scribendum εὐθιοσύντυχος vel εὐθιοσύντυχος. Non minus vero mira et inaudita forma εὐθειος εὐθιος quam εὐθιος. . .*». Ὁμοίως τούτοις εἶνε συντεθειμένα καὶ τὰ ἐπίθετα *γλυκυσύντυχος* καὶ *μισοσύντυχος*. Περὶ τοῦ πρώτου τούτων γράφει ὁ Δουκάγγιος ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ: «*Γλυκυσύντυχος, affabilis, blandiloquus, accessu fabilis. Nicetas in Isaacio lib. 3. n. 2 μείλιχος καὶ εὐέντευκτος. Ubi Cod. Barbarogr. habet γλυκυσύντυχος*». Τὸ δὲ δεύτερον ἀπαντᾷ παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ Patr. Gr. τόμ. 99, σ. 880 («τὸ *μισοσύντυχον*»), ἐρμηνεύεται δ' ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἐν Συν. λ. ἀθ.: «ἢ τοῦ *μισοσύντος* τὰς συνεντευξεις (ἴσως καὶ τὰς συνομιλίας ἀπλῶς, κατὰ τὴν σημερινὴν παρ' ἡμῖν σημασίαν τοῦ *συντυχαίνω*) ἰδιότης». Τὰ ὑπὸ τοῦ E. Miller μνημονεύμενα μαρτύρια τῆς λέξεως ἐκ τοῦ Cod. Par. 502, fol. 259 v° καὶ Cod. Coisl. 303, fol. 363 v° ἀγνοοῦμεν παρὰ τίσι συγγραφεῦσι φέρονται.

Περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων *Εὐτυχος, Καλλίτυχος, Καλότυχος* καὶ *Πρότυχος* ἐγένετο ἤδη λόγος. Ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν Pape καὶ Benseler εἶνε προσέτι κατακεχωρισμένα καὶ τὰ ὀνόματα Ἐπίτυχος (ἐν ἐπιγραφῇ), Ἰσότηχος (ὠσαύτως) καὶ Λαμπρότυχος (παρὰ τῷ Νείλῳ Ἐπ. 3, 108). Εὐρομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὰ ὀνόματα *Θεότυχος* ἐν Βίῳ ἀγ. Φιλίμ. Act. SS. Mart. I, σ. 889 F καὶ Ἰψιστότυχος ἐν ἐπιγραφῇ Τερμησοῦ ἐν Ath. Mitteil. τόμ. 37 (1912), σ. 20 (οὕτως ἔγραψεν ὁ Drexler ὄντι τοῦ Ἰψιστότυχος' πρβ. τὸ ἐπίθετον *δψίτυχος*).

Ε. Α. ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΣ